

Flyginventering av grågås

i Hammarsjön 5 maj 2004

Inventeringen är utförd på uppdrag av Länsstyrelsen i Skåne län, som del av verksamheten inom ramen för Förvaltningsplan för grågås under 2004

Patrik Olofsson / Eco Images

Bakgrund

Problemen med grågäss som förorsakar skador på växande och oskördad gröda inom Kristianstadssläätten har accentuerats under senare år. För att om möjligt finna nya vägar för att lösa eller åtminstone mildra de uppkomna problemen har en förvaltningsplan för grågäss tagits fram av en projektgrupp under ledning av Länsstyrelsen i Skåne län. I förvaltningsplanens åtgärdsprogram föreslås bland annat att ytterligare kunskap om grågässens förekomst och häckning skall samlas in.

För att studera möjligheterna att med hjälp av flyginventering få bättre kunskap om antalet häckande par i Hammarsjön gavs Patrik Olofsson / Eco Images i uppdrag att genomföra en flyginventering våren 2004. Resultaten presenteras i denna rapport.

Metod och inventeringsområde

Inventeringsmetoden gick ut på att från flygplan spana av de sjönära områdena efter grågässbon. Eftersom gässen nästan uteslutande placerar sina bon i vassar koncentrerades inventeringen till vassområden, vasstäckta öar och delvis vassbevuxna marker i Hammarsjöns omedelbara närhet.

Flygningen inleddes söderifrån längs Helgeå och vidare upp längs Hammarsjöns sydöstra och östra sida. Därefter inventerades Herculesviken, kanten av Håslövs ängar, Kvarnäsvisken. Vidare längs Hammarslundsvallen och ut över området där Helgeån mynnar ut i Hammarsjöns norra del, ner längs Hedentorp, Åsum och Hovbysidan. Inventeringen avslutades med Kvinneholme/Harön i Hammarsjöns norra ände.

Totalt har Hammarsjöns strandnära områden delats upp i sex olika delområden för att göra inventeringen och presentationen mer lätthanterlig. För gränsdragning se *Karta 1*.

Delområden:

1. Helgeåns södra mynning - Rinkabysidan
2. Herculesområdet - Håslövs ängar
3. Kvarnäsvisken - Ekenabben
4. Helgeåns norra mynning - Åsum
5. Åsum - Hovbysidan - Helgeåns södra mynning
6. Kvinneholme/Harön

Med utgångspunkt från observationer av nyligen utkläckta kullar så verkar det som om äggläggningen hos Hammarsjöns grågäss är relativt synkroniserad. Merparten av fåglarna la sig på bo under den sista veckan i mars vilket innebär att de flesta gässen (efter ruvning på 30 dagar) kläckte ut i slutet av april. Vid inventeringen den 5 maj sågs endast en handfull gäss ligga på bo. Från luften avtecknar sig grågässens bon som en kvadratmeter stor öppning i vassarna. Inventeringen inleddes med att varje delområde flögs över och spanades av efter bon. Om endast ett fåtal utspridda bon noterades antecknades dessa (delområde 1, 2 och 3) men i övriga områden där bona var fler och låg tätare fotograferades vassarna av för att senare på foton räknas med hjälp av lupp. Flyghöjden var vid inventeringstillfället 100-200 meter och bona avtecknade sig bäst mot vassarna i sidoljus.

Resultat för respektive delområde

1. Helgeåns södra mynningen - Rinkaby

Området består i södra delen av ett stort brett vassområde med inslag av vide och lämpligheten som boplats för grågäss avtar successivt norrut i takt med att vassbården blir smalare och strandkanten öppnare. Större delen av Rinkabysidan saknar lämpliga boplatser för grågäss. Vid inventeringstillfället fanns relativt stora arealer med liggande vass och av isen nedtryckta

öppna partier vilket troligen begränsade antalet lämpliga boplatser. De flesta påträffade bon var belägna i öppen vass och cirka 10-30 meter från sjökanten. Enstaka bon låg längre in från sjöstranden. Totalt påträffades i området 16 bon, de flesta i den sydöstra delen av sjön.

2. Herculesområdet - Håslövs ängar

Området är ett av Hammarsjöns största vassområden både vad gäller bredden på vassen och vassens utbredningen längs sjökanten. Liksom i delområde 1 påträffades i Herculesområdet stora områden med liggande vass och ytor där isen skapat öppna ytor, ex. vid Vibyedikets utlopp i Hammarsjön. Bona i området var mycket utspridda och endast ett fåtal låg samlade intill varandra.

Enstaka bon låg här i anslutning till sjökanten men de flesta var placerade 10-30 meter från sjöstranden. Enstaka bon var placerade ännu längre upp, cirka 50-60 meter. På flera ställen kunde man i området se upptrampade stigar som använts gemensamt av ett flertal fåglar innan de vek av till respektive bo. Större delen av Håslövs ängar saknade häckande grågäss förutom den lilla vassruggen strax norr om fågeltornet där 3 bon påträffades. I delområde 2 påträffades totalt 39 bon.

3. Kvarnäsvisken - Ekenabben

I detta område finns en hel del vass längs strandkanten, dock inga stora breda bårder utan i huvudsak mer spridda bestånd som sträcker sig cirka 30-40 meter upp från strandkanten. Även ett par mindre öar med vass finns i området. De flesta bona låg glest utspridda i vassarna, merparten av bona 0-10 meter från sjökanten. Totalt påträffades 32 bon varav 2 på ön rakt utanför Ekenabben där fiskgjusar för övrigt häckar.

4. Helgeåns norra mynning - Åsum

Detta område är ett stort brett vassområde, i nordost genomkorsat av Helgeåns fåror, utvidgningar på Helgeå och diken vilket gett upphov till att strandlinjen har en flikig och mosaikartad karaktär. Längre söderut är området mer enhetligt med breda vassar och inslag av vide. En stor del av bona var belägna 0-30 meter från sjökanten men många bon fanns även längre upp på land. Vattenståndet vid äggläggningen i slutet av mars var 70-80 cm högre än vid inventeringstillfället i början av maj och därför har många gäss haft möjlighet att simma upp på land via diken och översvämningar. Bland annat påträffades flera bon långt upp i vassarna i nära anslutning till den tidigare uppfrästa ytan vid Stena Metall som varit vattendränkt vid äggläggningen.

Totalt påträffades 133 bon fördelade enligt följande: 15 par närmast Öster om Helgeåns östra fåra, 57 par mellan Helgeåns östra fåra och södra delen av den tidigare uppfrästa ytan vid Stena metall och 61 par från Stena metall till diket vid Åsumstornet.

5. Åsum - Hovbysidan - Helgeåns södra mynning

Området består strax söder om Åsumstornet av ett stort brett vassområde som uppåt land successivt övergår i mer videdominerade marker och så småningom sumpskog. Söderut längs Hammarsjöns västra sida tunnassbården successivt ut och längs större delen av Hovbysidan är vassområdet fragmenterat och relativt smalt. Vid Åsum var bona utspridda i hela vassområdet varav ett tiotal bon var belägna mycket långt upp i vass (ca. 100 meter) vilket möjliggjorts genom att gässen använt ett dike. Längre ner längs Hovbysidan fanns bon utmed de mindre vassområdena och ett tiotal par noterades även på mindre öar och halvöar med vass längst ner i sydväst. Från Åsumstornet söderut till nästa större dike påträffades 44 bon, från detta dike ner till diket vid Björkhäll 51 bon och från Björkhälldiket ner till södra åmynningen noterades 32 bon. Totalt således 127 bon i delområde 5.

6. Kvinneholme/Harön

Området är till största del ett stort sammanhängande vassområde med inslag av vide och pil och inneslutna på ön finns även ett flertal öppna vattenytor. Själva Kvinneholme i norr saknar grågäss men i området närmast söder om ner till Haröns ”midja” påträffades gott om bon, totalt 97 st. Botätheten blir något lägre i de centrala delarna (33 bon) för att längst ner i den södra breda delen av ön åter stiga och här påträffades en mycket tät och stor häckande grågåspopulation på cirka 199 par. Några bon (12 st.) påträffades även på de små öar som finns längs Haröns östra sida. Totalt i området 341 bon.

Tabell 1. Antal grågåsbon i Hammarsjön vid flyginventering 5 maj 2004.

Delområde	Antal bon
1	16
2	39
3	32
4	133
5	127
6	341
Totalt	688

Summering

Slutresultatet av flygräkningen av häckande grågäss i Hammarsjön hamnar således på 688 par och en tydlig koncentration av de häckande gässen finns längs de nordvästra delarna av sjöstranden och ute på Harön. Resultatet i tabell 1 får dock ses som en minimisiffra. De bon som räknats är bobalar som tydligt avtecknat sig i vassarna. Utöver dessa bon finns ytterligare en del öppna vassytor, större eller mindre med varierande form, som kan vara svåra att bedöma. Likaså kan möjligen en del grågäss ligga i nära anslutning till videbuskar och dessa kan ha undgått upptäckt. De flesta områden med många par har dock fotograferats från mer än en vinkel och det bör därför inte ha varit speciellt många par som undgått upptäckt.

Exakt hur stor den totala häckpopulationen i Hammarsjön är därför svår att fastställa men med utgångspunkt från flyginventeringen kan den totala häckpopulationen uppskattas till minst 700 par. Möjligen finns det ytterligare några par i sjön som jag missat men det bör i så fall röra sig om högst ett tiotal par och den slutliga bedömningen av antalet häckande grågäss i Hammarsjön ligger därför på 700-730 par.

De kan även tilläggas att det under inventeringstillfället sågs gott om grågäss längs Hammarsjöns strand och på närliggande fält som lyfte när planet kom. Dessa gäss bör samtliga ha varit icke-häckare eftersom de häckande gässen då hade små ungar. Hundratals gäss lyfte från Rinkabysidan, från Håslöv, Åsum och Hovbysidan. Hur många gäss som totalt fanns runt sjön är svårt att bedöma men det kan vara värt att notera att förutom de häckande gässen så fanns sannolikt ett par tusen gäss (1500-2500?) i området runt Hammarsjön.

Patrik Olofsson / Eco Images
 Dag Hammarskjölds väg 1A
 224 64 Lund
 Tel. 070-6694763

Karta 1. Delområden vid gåsininventering i Hammarsjön 5 maj 2004. Antalet funna bon redovisas inom parentes.

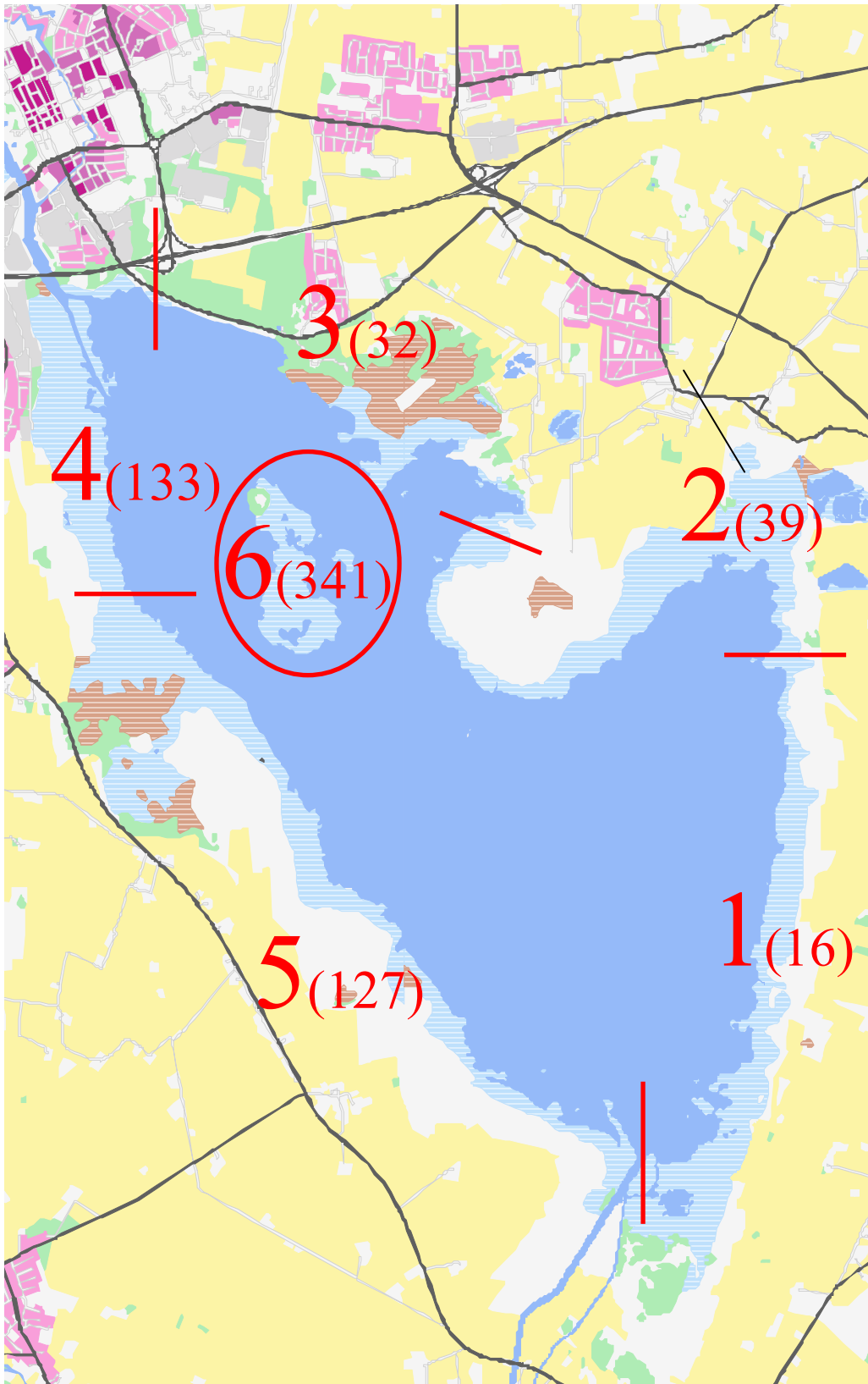

Foto 1. Grågåsbon i vass utanför Åsum

Foto 2. Grågåsbon på sydligaste delen av Harön

Foto 3. Grågåsbon på Harön strax sydost om Kvinneholme

